

Stosunek do innych narodów

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 20 stycznia 2020 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Już od blisko trzech dekad monitorujemy nastawienie Polaków do innych narodów, starając się określić, które z nich są na ogół darzone sympatią, a w stosunku do których przeważa niechęć.

W tegorocznym badaniu¹ zapytaliśmy o stosunek do dwudziestu trzech narodów i grup etnicznych.

Respondenci oceniali na siedmiopunktowej skali², w jakim stopniu darzą dany naród sympatią bądź też są mu niechętni. Uzyskane wyniki przedstawiamy w formie zagregowanej do trzech kategorii: sympatii (punkty na skali od +1 do +3), obojętności (0) i niechęci (od -1 do -3). W ten sposób prezentujemy zasięg sympatii i antypatii do poszczególnych narodów. Dla pełniejszej informacji posługujemy się wartościami średnich, które dodatkowo pokazują natężenie sympatii bądź niechęci. Przy obliczaniu średnich uwzględniliśmy odpowiedzi tylko tych respondentów, którzy mają określony stosunek do danego narodu, pominęliśmy zaś odpowiedzi osób niemających zdania na ten temat.

SYMPATIA I ANTYPATIA DO INNYCH NARODÓW

Największą sympatią Polacy darzą Czechów i Słowaków, do których pozytywny stosunek deklaruje ponad połowa ankietowanych (odpowiednio 53% i 52%). Niewiele mniej badanych z sympatią odnosi się do Włochów, Amerykanów, Anglików oraz Węgrów (odsetki od 51% do 48%). Do wyżej wymienionych nacji niechęć deklaruje relatywnie niewielu – od 10% do 13% ankietowanych. Mniej więcej dwie piąte respondentów wyraża pozytywne nastawienie do Greków (43%), Szwedów (41%), Austriaków i Japończyków (po 40%), Francuzów (38%) oraz Litwinów (37%). Także do tej grupy narodów negatywne nastawienie deklarowane jest zdecydowanie rzadziej niż pozytywne (odsetki deklarujących niechęć: od 15% do 17%).

Okolo jednej trzeciej ankietowanych przychylnie wypowiada się na temat Niemców (36%), Ukraińców (35%), Chińczyków (32%), Białorusinów (31%), Serbów (30%), Wietnamczyków (30%) i Żydów (30%). Także do większości nacji w tej grupie sympatia deklarowana jest częściej niż niechęć, przy czym w przypadku Ukraińców przewaga ta jest bardzo niewielka (35% wobec 33%), a w przypadku Żydów sympatia i niechęć deklarowane są równie często (po 30%).

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (356) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 9–16 stycznia 2020 roku na liczącej 1016 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Stosunek do poszczególnych narodów respondenci określali na skali od 1 do 7. Opracowując wyniki, skalę tę zastąpiliśmy, w celu ułatwienia czytelnikom interpretacji wartości średnich, skalą od -3 (niechęć) do +3 (sympatia). Środkiem nowej skali jest 0, oznaczające obojętność, średnie powyżej 0 wskazują zatem na sympatię, a poniżej 0 – na niechęć.

Wobec pozostałych nacji uwzględnionych w sondażu niechęć przeważa nad sympatią. Mniej więcej co czwarty badany odnosi się z sympatią do Rosjan (26%) i Turków (23%), negatywny stosunek do nich wyraża znacznie więcej ankietowanych (odpowiednio 42% i 37%). Mniej więcej połowa respondentów podchodzi z dystansem do Romów (46%) i Arabów (55%), a sympatię do nich deklaruje relatywnie niewiele (odpowiednio 20% i 15%).

CBOS

RYS. 1. Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?

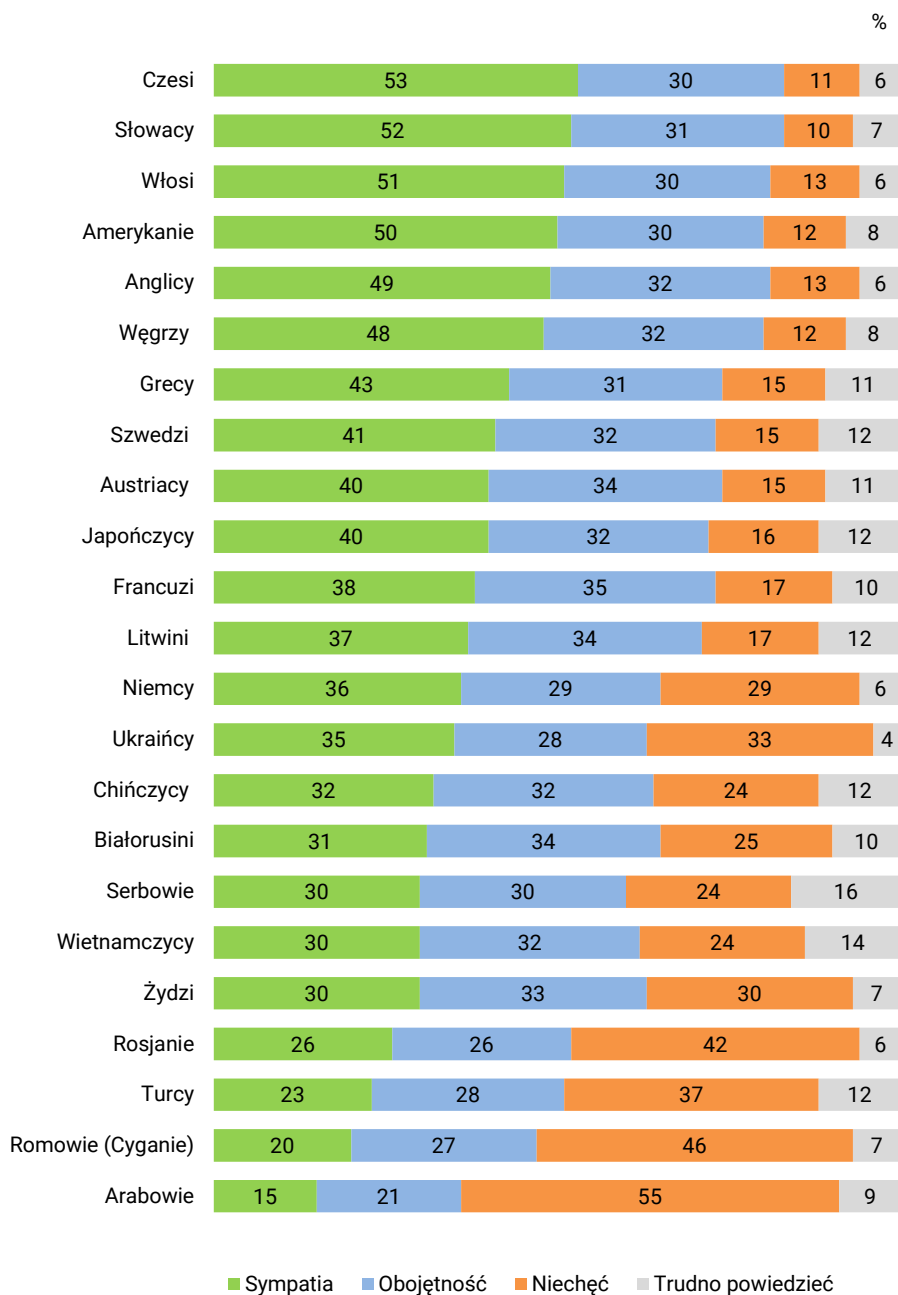

TABELA 1. Zmiany sympatii do poszczególnych narodów

Narody	Wskazania respondentów według terminów badań																									
	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20
	w procentach																									
Amerykanie	62	58	63	59	64	61	54	50	58	56	45	46	49	44	47	45	43	51	43	41	44	46	54	43	51	50
Anglicy	47	41	51	51	55	50	45	44	51	49	46	50	50	53	51	50	44	54	47	43	48	47	51	43	50	49
Arabowie	-	-	-	-	-	-	-	-	16	13	11	8	9	12	21	24	23	23	-	-	-	8	16	10	13	15
Austriacy	41	37	48	49	47	43	40	37	40	36	31	30	36	36	43	43	39	48	40	39	41	38	-	-	-	40
Białorusini	19	17	18	21	22	19	18	26	26	22	21	18	23	27	34	34	31	33	30	29	28	25	37	21	31	31
Chińczycy	-	-	-	-	-	21	19	22	26	22	20	16	18	22	31	29	31	32	27	25	27	25	37	24	31	32
Czesi	38	30	43	44	45	41	44	47	50	50	49	46	52	53	53	53	51	58	51	50	50	50	59	44	56	53
Francuzi	61	51	67	62	60	58	53	55	51	48	45	43	48	52	49	51	45	53	41	44	44	43	48	33	41	38
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	43	44	45	44	41	47	49	46	47	43	40	35	37	39	34	45	36	-	43
Japończycy	-	-	43	48	43	35	33	33	39	36	32	31	30	34	42	42	40	47	39	37	40	38	46	33	-	40
Litwini	24	22	35	36	36	29	30	36	38	36	38	32	36	38	41	42	36	40	32	34	34	31	42	28	36	37
Niemcy	23	26	35	43	38	32	31	32	38	36	33	34	33	30	38	39	38	43	38	39	43	37	46	30	36	36
Romowie (Cyganie)	-	6	10	12	10	10	13	17	15	16	15	13	14	14	21	23	22	24	20	20	18	11	21	12	17	20
Rosjanie	17	16	17	21	20	19	17	23	24	22	18	16	22	24	30	34	32	34	31	25	22	20	31	18	28	26
Serbowie	10	12	14	15	16	13	14	17	18	17	15	12	18	19	29	31	28	31	27	-	-	20	-	19	-	30
Słowacy	33	32	44	38	39	36	34	42	42	43	41	36	44	48	51	51	49	57	48	47	48	48	57	42	53	52
Szwedzi	44	40	53	52	49	43	41	44	46	48	42	39	43	44	45	44	41	51	42	41	46	40	-	34	-	41
Turcy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	17	18	28	28	29	28	24	24	23	16	23	-	-	23
Ukraińcy	12	9	14	16	15	13	16	19	22	19	29	23	24	25	34	34	32	32	31	34	36	27	36	24	31	35
Węgrzy	47	41	56	48	47	44	44	47	48	45	43	39	45	45	48	49	46	52	42	43	44	45	54	42	53	48
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	20	21	23	24	19	17	15	18	18	28	29	30	29	25	24	25	21	34	21	-	30
Włosi	63	54	66	62	63	55	53	54	54	53	50	52	52	51	54	52	47	55	46	48	51	49	57	44	55	51
Żydzi	15	17	25	26	28	19	19	19	23	21	18	20	20	23	34	31	31	33	28	29	28	23	37	24	31	30

TABELA 2. Zmiany niechęci do poszczególnych narodów

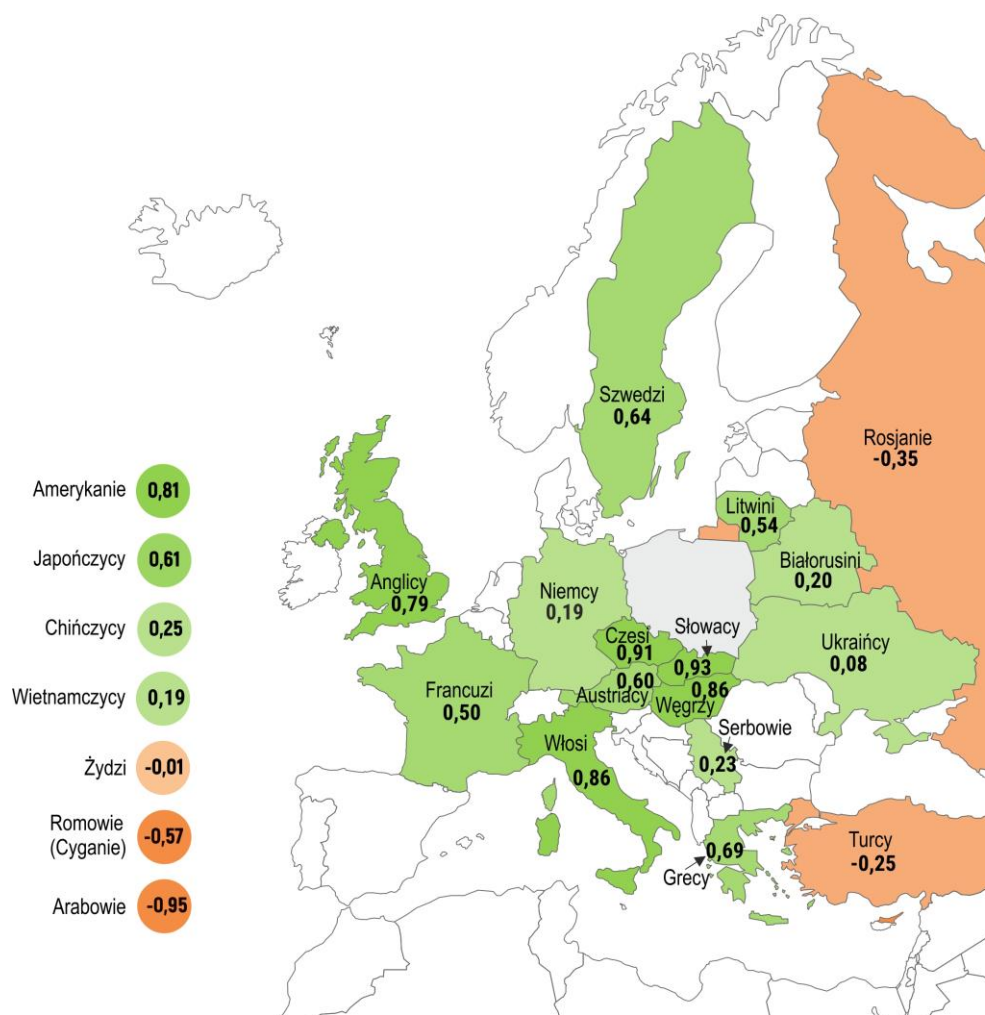
Narody	Wskazania respondentów według terminów badań																									
	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20
	w procentach																									
Amerykanie	9	13	10	9	6	10	12	14	12	17	20	24	16	21	18	16	19	16	21	21	17	17	13	14	14	12
Anglicy	16	20	17	13	12	16	15	18	15	19	17	19	15	14	15	12	16	15	15	20	15	16	16	16	15	13
Arabowie	-	-	-	-	-	-	-	-	54	60	59	70	66	55	49	43	42	46	-	-	-	67	59	62	65	55
Austriacy	19	20	20	12	14	17	18	21	19	25	21	32	23	24	18	12	14	13	16	19	16	17	-	-	-	15
Białorusini	47	49	53	50	46	48	50	40	36	44	37	51	39	34	26	23	26	26	31	31	29	32	23	32	27	25
Chińczycy	-	-	-	-	-	36	37	35	32	39	37	47	43	38	30	27	26	31	32	36	29	28	21	31	28	24
Czesi	28	32	25	22	19	22	18	15	15	18	14	22	14	15	12	9	12	11	13	17	14	13	10	14	11	11
Francuzi	9	13	8	6	8	11	11	9	12	19	19	25	16	14	15	10	14	13	17	18	16	18	14	24	21	17
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	13	14	15	12	21	17	12	14	11	14	21	25	23	18	25	17	18	-	15
Japończycy	-	-	21	16	18	23	24	22	21	25	22	33	30	24	19	15	17	18	20	23	18	20	15	19	-	16
Litwini	43	43	33	31	30	34	29	24	24	26	21	31	24	22	17	15	19	23	25	27	22	27	20	25	21	17
Niemcy	53	45	38	31	30	39	39	36	31	38	34	38	33	39	32	28	27	24	28	30	22	26	22	36	34	29
Romowie (Cyganie)	-	75	73	70	71	69	64	56	60	61	56	65	58	59	51	47	49	50	52	55	58	67	50	59	57	46
Rosjanie	56	59	59	57	53	55	57	47	43	49	53	61	47	46	41	31	34	33	39	42	50	50	38	49	43	42
Serbowie	10	12	14	15	16	13	14	17	18	17	15	12	18	19	29	31	28	31	27	-	-	35	-	30	-	24
Słowacy	27	27	22	21	22	26	21	15	17	20	16	26	18	15	13	11	11	10	13	15	12	13	10	14	10	10
Szwedzi	14	17	14	12	12	17	14	14	12	17	13	22	17	15	12	10	14	13	15	17	14	16	-	16	-	15
Turcy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	48	46	37	31	33	37	35	38	36	45	42	-	-	37
Ukraińcy	65	66	63	60	60	59	58	49	48	51	34	50	42	39	31	29	33	32	33	33	32	34	32	40	41	33
Węgrzy	18	21	14	16	16	20	15	15	14	19	13	25	18	16	13	10	12	13	16	17	14	17	12	16	12	12
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	34	38	33	35	42	38	49	42	41	31	28	26	31	32	35	31	32	23	31	-	24
Włosi	6	12	8	7	8	11	11	8	10	12	11	15	14	13	12	10	13	11	15	15	11	13	10	14	11	13
Żydzi	51	47	45	41	41	48	49	47	46	47	45	50	45	40	32	27	31	29	34	33	32	37	26	33	33	30

W zeszłym roku zarejestrowaliśmy dużą poprawę nastawienia do większości narodów uwzględnionych w sondażu³, w tym roku natomiast nie notujemy tak dużych zmian. Zwraca jednak uwagę bardzo wyraźna poprawa nastawienia do Romów, Arabów i Ukraińców, przejawiająca się dużym spadkiem niechęci (odpowiednio o 11, 10 i 8 punktów procentowych) oraz niewielkim wzrostem sympatii (odpowiednio o 3, 2 i 4 punkty). Ponadto można zauważyć, że po ubiegłorocznym dużym wzroście sympatii do Węgrów i Włochów, w tym roku odsetek deklarujących pozytywne nastawienie do tych nacji zmniejszył się w niewielkim stopniu (odpowiednio o 5 i 4 punkty procentowe). W stosunku do roku 2019 zmaleł również odsetek badanych niechętnie odnoszących się do Niemców (o 5 punktów), do Litwinów (o 4 punkty) i Chińczyków (o 4 punkty) – przy jednoczesnym braku zmiany w deklaracjach sympatii. Niewielki zmiany rejestrujemy w nastawieniu do Francuzów, wobec których zarówno nieco rzadziej deklarujemy niechęć (o 4 punkty), jak i sympatię (o 3 punkty). Zarejestrowaliśmy również poprawę nastawienia do narodów, które nie były uwzględnione w zeszłorocznym sondażu. W stosunku do roku 2018 wzrosła nasza sympatia do Szwedów (wzrost sympatii o 7 punktów i spadek niechęci o 1 punkt), Serbów (wzrost sympatii o 11 punktów, spadek niechęci o 6 punktów), Greków (wzrost sympatii o 7 punktów, spadek niechęci o 3 punkty), Japończyków (wzrost sympatii o 7 punktów, spadek niechęci o 3 punkty) oraz Wietnamczyków (wzrost sympatii o 9 punktów, spadek niechęci o 7 punktów). Ponadto w ciągu ostatnich trzech lat poprawiło się nasze nastawienie od Turków (spadek niechęci o 5 punktów).

---

³ Zob. komunikat CBOS „Stosunek do innych narodów”, luty 2019 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

RYS. 2. Średnie ocen na skali sympatii–niechęci do wybranych narodów*

* Średnie mierzone na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)

Uwzględniając średnie ocen, można mówić o istotnym statystycznie wzroście sympatii w ciągu ostatniego roku do Arabów (wzrost średniej o 0,28), Romów (wzrost średniej o 0,25) oraz Ukraińców (wzrost średniej o 0,24). Natomiast w porównaniu z rokiem 2018⁴ poprawiło się nasze nastawienie do Serbów (wzrost średniej o 0,46), Wietnamczyków (wzrost średniej o 0,35), Japończyków (wzrost średniej o 0,27), Greków (wzrost średniej o 0,25) oraz Szwedów (wzrost średniej o 0,20). Z kolei w stosunku do roku 2017⁵ deklarujemy lepsze nastawienie do Turków (wzrost średniej o 0,21), a w stosunku do roku 2016⁶ – do Austriaków (wzrost średniej o 0,15).

TABELA 3

Narody (kolejność według kierunku i wielkości zmiany)	Zmiany średnich na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)		
	2019	2020	Różnica
Amerykane	0,80	0,81	0,01
Anglicy	0,75	0,79	0,04
Arabowie	-1,23	-0,95	0,28*
Białorusini	0,18	0,20	0,02
Chińczycy	0,14	0,25	0,11
Czesi	0,93	0,91	-0,02
Francuzi	0,46	0,50	0,04
Litwini	0,41	0,54	0,13
Niemcy	0,08	0,19	0,11
Romowie (Cyganie)	-0,82	-0,57	0,25*
Rosjanie	-0,29	-0,35	-0,06
Słowacy	0,94	0,93	-0,01
Ukraińcy	-0,16	0,08	0,24*
Węgrzy	0,97	0,86	-0,11
Włosi	0,92	0,86	-0,06
	2018		
Szwedzi	0,44	0,64	0,20*
Serbowie	-0,23	0,23	0,46*
Grecy	0,44	0,69	0,25*
Japończycy	0,34	0,61	0,27*
Wietnamczycy	-0,16	0,19	0,35*
	2017		
Turcy	-0,46	-0,25	0,21*
	2016		
Austriacy	0,45	0,60	0,15*

* Różnice średnich istotne statystycznie na poziomie 0,05

⁴ Zob. komunikat CBOS „Stosunek do innych narodów”, marzec 2018 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

⁵ Zob. komunikat CBOS „Stosunek do innych narodów”, luty 2017 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

⁶ Zob. komunikat CBOS „Stosunek do innych narodów”, kwiecień 2016 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

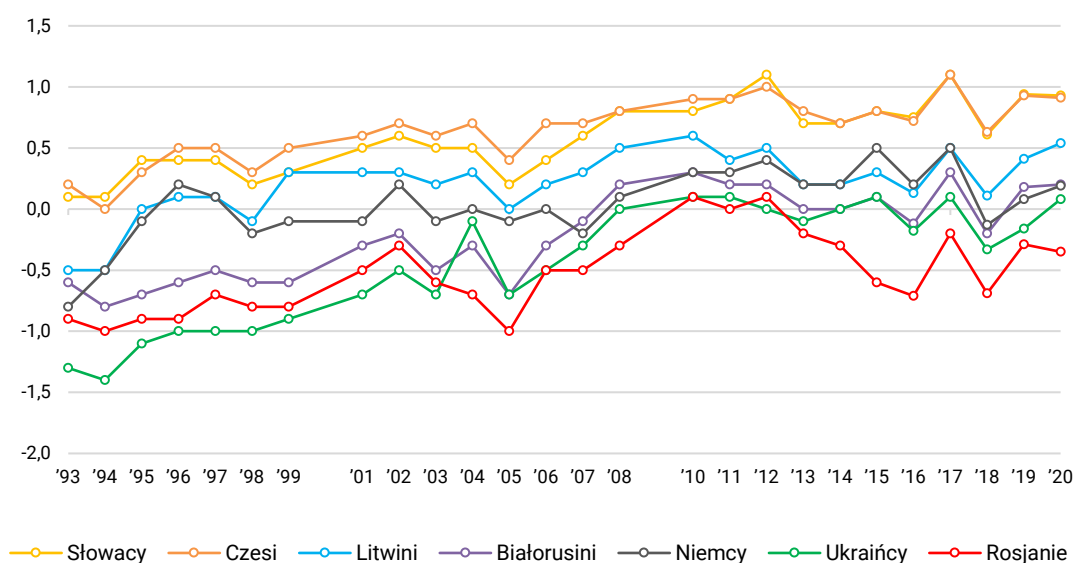
Porównując obecne wyniki z tymi sprzed blisko trzech dekad, można zauważyć tendencję do unifikowania się nastawienia do innych nacji. Nasz stosunek do narodów kiedyś przez nas mniej lubianych, np. Niemców, Ukraińców, Żydów – poprawił się, a do tych darzonych dużą sympatią, np. do Francuzów, Włochów, Amerykanów – uległ pogorszeniu.

Nastawienie do innych narodów stanowi wypadkową wielu czynników, spośród których wymienić należy: stereotypy narodowościowe, uwarunkowania historyczne, własne doświadczenia respondentów, wydarzenia bieżące oraz stosunki polityczne między krajami zamieszkiwanymi przez poszczególne nacje. Z naszych analiz wynika również, że generalnie Polacy większą sympatią darzą nacje zamieszkujące kraje cechujące się wyższym poziomem życia, stanowiące dla nas pozytywną grupę odniesienia, do której aspirujemy, mniejszą zaś te, które charakteryzują się niższym poziomem życia⁷.

W ubiegłym roku zarejestrowaliśmy poprawę nastawienia wobec wszystkich naszych sąsiadów. W tym roku o takim pozytywnym rezultacie możemy mówić w odniesieniu do Ukraińców, a także o niewielkiej poprawie nastawienia w przypadku Litwinów i Niemców. Natomiast nasz stosunek do pozostałych sąsiadów praktycznie się nie zmienił.

CBOS

RYS. 3. Zmiany nastawienia do naszych sąsiadów – średnie ocen*

* Średnie mierzone na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)

⁷ Zob. komunikaty CBOS „Stosunek Polaków do innych narodów”, luty 2012 (oprac. M. Omyła-Rudzka) oraz „Stosunek do innych narodów”, kwiecień 2016 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

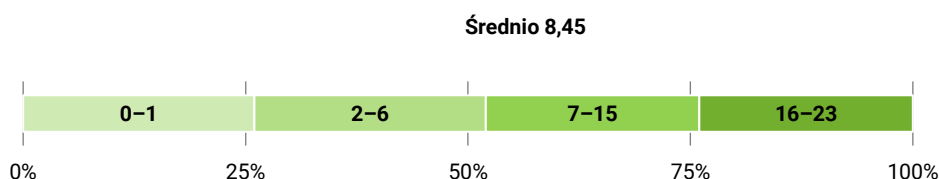
Uwzględniając dłuższą perspektywę, od kiedy badamy stosunek do innych narodów, można zauważyć, że nastawienie Polaków do wszystkich naszych sąsiadów poprawiło się. Niezmiennie od lat największą sympatią darzymy południowych sąsiadów. Od początku 1993 roku do mniej więcej czasu pomarańczowej rewolucji z największym dystansem podchodziliśmy do Ukraińców, natomiast obecnie – do Rosjan.

ZRÓŻNICOWANIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE

Interesujące jest, jakie cechy społeczno-demograficzne sprzyjają przychylnemu nastawieniu do innych nacji, a jakie niechęci. W celu syntetycznego przeanalizowania tych zależności stworzone zostały dwa wskaźniki – sympatii oraz niechęci. Wskaźnik sympatii dla danej grupy społeczno-demograficznej to średnia liczba lubianych przez nią nacji, a wskaźnik niechęci – to średnia liczba narodów, wobec których dana grupa zadeklarowała niechęć. Wartość wskaźnika sympatii wśród ogółu badanych wynosi 8,45, co oznacza, że ankietowani wyrażali sympatię przeciętnie do 8 spośród 23 narodów i grup etnicznych uwzględnionych w sondażu. Warto podkreślić, że poza sympatią i antypatią badani mogli zadeklarować stosunek obojętny (środek skali) bądź też brak sprecyzowanego nastawienia (odpowiedź „trudno powiedzieć”). Co czwarty ankietowany wyrażał przychylne nastawienie do co najwyżej jednego narodu (26%) i podobna liczba badanych (24%) miała pozytywne nastawienie do co najmniej szesnastu nacji. Połowa ankietowanych deklarowała sympatię do 2–15 narodów.

CBOS

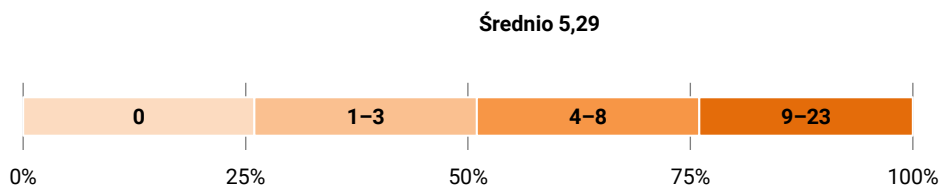
RYS. 4. Wskaźnik sympatii do narodów – liczba narodów, do których deklarowano sympatię

Wartość wskaźnika niechęci jest mniejsza niż wskaźnika sympatii i wynosi 5,29. Oznacza to, że przeciętnie badani rzadziej deklarowali niechęć niż sympatię. Połowa respondentów wyrażała negatywne emocje relatywnie rzadko – do co najwyżej 3 narodów, pozostali (49%) przejawiali negatywne nastawienie wobec co najmniej 4 narodów.

CBOS

RYS. 5. Wskaźnik niechęci do narodów – liczba narodów, do których deklarowano niechęć

Z analizy zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że sympatię do innych nacji częściej deklarują badani lepiej wykształceni (najczęściej z wyższym wykształceniem – wartość wskaźnika sympatii – 11,79), mieszkający w dużych miastach (w miastach powyżej 500 tys. mieszkańców – 10,37), znajdujący się w lepszej sytuacji materialnej (wśród badanych o dochodach *per capita* 2500 zł i więcej – 11,14, wśród zadowolonych z własnych warunków materialnych – 9,46). Zauważyć można również, że kobiety przeciętnie wyrażały pozytywne nastawienie do większej liczby nacji niż mężczyźni (9,28 wobec 7,53). Biorąc pod uwagę kwestie światopoglądowe można stwierdzić, że częściej sympatię do innych nacji deklarowali ankietowani nieuczestniczący w praktykach religijnych (wartość wskaźnika – 11,21) oraz identyfikujący się z lewicą (wartość wskaźnika – 11,05).

Z kolei niechęć wobec innych narodów częściej deklarują respondenci w wieku 55 lat i więcej (wartość wskaźnika niechęci w zależności od grupy wiekowej 5,68–5,88), z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (wartość wskaźnika – 6,58), niezadowoleni z własnych warunków materialnych (wartość wskaźnika – 7,47). Nieco częściej z dystansem do innych nacji podchodzą mężczyźni niż kobiety (5,93 wobec 4,72). Z deklaracji badanych wynika również, że, średnio rzecz biorąc, niechęć do większej liczby narodów deklarowali respondenci identyfikujący się z prawicą (wartość wskaźnika – 6,15) oraz uczestniczący w praktykach religijnych co najmniej raz w miesiącu (wartość wskaźnika w zależności od kategorii od 5,55 do 5,99).

Polacy największą sympatią darzą: Czechów, Słowaków, Włochów, Amerykanów, Anglików oraz Węgrów. Pozytywne nastawienie wobec nich deklaruje mniej więcej połowa ankietowanych, a negatywny stosunek wyraża bardzo niewielu. Generalnie można stwierdzić, że sympatia deklarowana jest częściej niż niechęć. Przeciętnie badani pozytywnie wypowiedzieli się na temat 8 spośród 23 narodów i grup etnicznych, a negatywnie o 5.

Po zarejestrowanej w ubiegłym roku poprawie nastawienia do wielu nacji, w ciągu ostatniego roku w stosunku do większości narodów nie zarejestrowaliśmy znaczących zmian. Warto jednak podkreślić, że w stosunku do roku 2019 bardzo wyraźnie poprawiło się nastawienie Polaków do Romów, Arabów oraz Ukraińców. Ponadto zarejestrowaliśmy lepsze nastawienie do narodów, do których stosunek badamy rzadziej niż raz do roku, a które nie zostały uwzględnione w zeszłorocznym sondażu. W ciągu ostatnich dwóch lat wzrosła nasza sympatia do Szwedów, Serbów, Greków, Japończyków oraz Wietnamczyków, w ciągu ostatnich trzech – do Turków, a czterech – do Austriaków.

Opracowała

Małgorzata Omyła-Rudzka